

zbirki, leta 1823 »Nova pesniška premišljevanja« in leta 1830 »Pesniške in verske harmonije«, ter tri slabo uspele pesnitve (»Sokratova smrt«, »Joce-lyn« in »Padli angel«), zatem pa se povsem predal politiki; postal je celo predsednik začasne vlade ter leta 1848 oklical republiko, nazadnje pa doživel popoln neuspeh, saj se je potegoval za socialne reforme, čemur je buržoazija seveda nasprotovala. Zadnji dve desetletji svojega življenja je bil zato prisiljen, da je na veliko pisal romane in zgodovinska dela ter tako poravnal ogromne dolgove, ki si jih je bil lahkomišelnost nakopal. Pesniški navdih ga je med tem garanjem obiskal le tu in tam, vendar samo še enkrat s tisto pravo, neposredno močjo, kot jo začutimo v njegovih pesmih iz prvih dveh zbirk. To se je zgodilo jeseni leta 1856, ko je pesnik obiskal domačo hišo, legel na travo v njeni senci in poln melanholičnih spominov na mladost (na prazne strani in robove Petrarkovih poezij, ki jih je imel s seboj), napisal krajšo pesnitev »Brajda in dom« (La Vigne et la Maison). Ti Lamartinovi verzi, objavljeni naslednje leto, so po dolgem času spet poželi vsesplošno občudovanje tako beročega občinstva kot kritike in ostali v stalni zakladnici nadvse bogate francoske poezije.

J. Menart

Brajda in dom

Alphonse de Lamartine Psalmodija duše
Dialog med menoj in mojo dušo

JAZ O, duša moja, kakšna teža v meni!
Od muke gnana na ležišče dni,
kot sad bolesti, ki nestrpno v ženi
hlepi po rojstvu in pred njim drhti,
že lega noč, o duša. Le še malo!
To sonce *drugim* bo kot zarja vstalo.
Že ruši ječa tvoja se, moj duh!
Poglej, kako jesenska sapa vleče
in tam ob ribniku, kjer trst trepeče,
v kosmičih dviga v zrak osatov puh!
Kako je krona moje glave bela!
Kako mi ptič, ki v lini dom si dela,
sledi, da v gnezdo, ki si ga nareja,
odnese kak bel las, bel kot je preja,
ki jo pred hišo prede starka vela!
V dalj, ki beži, se mi mladost utrinja,
kri vse bolj léno žile mi prešinja,
drevo sad spušča v zemljo, listje v zrak:
nič ne hlastaj po dneh; te Bog odbira;
temveč Ga hvali, da med hrup večera
in mir noči ustvaril je še mrak!

Naj jaz, ki sem ob rojstvu ti zapel,
 jaz, ki moj praznični, spodbudni spev
 budil je v tebi up in bil odmev
 najtišjih vzdihov, duša, v srcu tvojem –
 naj spet uberem strune harfe speče
 in kakor David Savlu tolažeče
     omamine pesmi ti zapojem?

DUŠA O, ne! Odkar me tukaj je pozabil čas,
 se zemlja zdi mi stara, kot je star obraz,
 ki v črni ruti nad otrokom v krsti joče.
 Od dolgih, praznih dni mi godi le še mrak
 in od vseh pesmi le zven bilj mi je še drag,
 zven bilj, ki jih duhovnik poje tarnajoče.

JAZ A mrak večera žalost omehča
 in vse konča – čas sreče, čas gorja;
 kdor v grobu spi, ne ve za grob nad sabo:
 ko duša že izjoka si oči,
 obup v milobno žalost ji zbledi,
 da iz spominov reši se v pozabo.
 Večer se seli vame tih in plah
 kot tiha hoja nemih nog čez mah,
 kot trpka slast poljubljanja v slovo.
 Skoz mrak miglja studenčnica iskriva,
 sinjina gor v meglicah se preliva
     v azur, ki ga žari nebo.

V nejasnih daljah vse, kar je, se krije.
 Oko počine si, uho počije,
 zaznati je najtišji let skoz zrak;
 čuj, to je krempeljč ptice v gošči meje ...
 in to se sadež je utrgal z veje
     in padel v travo ves težak.

Ob prvem siju zarje v sadovnjaku
 med hladnim drevjem zibljejo se v zraku
 bleščeče niti iskrih pajčjih mrež
 in bela volna zraka, ki meglice
 jo še gosté, se vije vzdolž stezice
 kot preja z votka, koder greš.

V poševnem žarku muhaste jeseni
 mušica raja ples in se ne meni,
 da jo bo vzal že prvi hladni dan;
 pred vratci v panj pa drobenclja čebela,
 ki je na zadnjo pašo poletela
 in težka od medu se vrača vanj.

Daj, prepoznaj spet kraj mladosti rane!
 O, duša, kaj se v tebi nič ne zgane,
 da obudila bi prah mrtvih let –
 ko zreš svoj prazni dom in brajdo ljubo,
 kot zre metulj na svojo prazno bubo,
 del njega prej, sedaj le smet?

Glej, vame spoznanje prihaja:
 vse isto je, drug je le čas;
 iz téga, še istega, kraja
 odšli smo le moji in jaz.

Le pojdi, da v bregu, čez leta,
 zazreš spet svoj rodni krov
 in brajdo, ki žile razpleta
 čez kamne shlajenih zidov.

Oglej si to hišo kamnito,
 z bršljanom vsenaokrog
 kot v žalno tančico ovito,
 in prag njen, obrabljen od nog!

Čuj, šale trgačev in klice
 od preše iz bližnje kleti,
 poglej na pečévne stezice,
 rdeče od grozdne krvi.

Glej, tam, kjer je streha udrta,
kjer figa tišči se ob zid,
kako se je žilava trta
ovila čez vogel odbit!

Od mraza je vsa kot ožgana;
po zidu se pne in sledí –
kot kača umetno skovana –
obrisu črvive klopi.

Svoj čas še vodnjak je objela;
in oče je z materjo rad
pod njo posedel sredi dela,
a brinovke kradle njen sad.

Glej, k oknu navzgor se plazi,
pod njim pa uvija se v lok.
Kot pes, ki zibelko pazi,
spoznala je šum mojih nog.

Ko stopam po mahu aleje,
kjer listje škrlatno žari,
mi z listjem premražene veje
pred soncem zakriva oči.

Med listi na žalostni trti,
kot jantar z lučjó presijan,
blesté se od brinovk prezrti
grozdiči v novembrski dan.

Soj zarje skoz brajdo preseva,
da kot alabaster žari.
Zlat sok, ki iz nje se rojeva,
z nje v solzah kristalnih visi.

Pod brajdo, ki nama je draga,
o, duša, mogoče spet
spomin davnih dni te premaga
kljub blodnjam in begu let?

So mar ti neznane sladkosti,
ko v žile toplota ti vre

iz ognja z ognjišča mladosti,
ki péstunja spet ga prižge?

Neznano, kaj jagenjček čuti,
òstrižen že v pozni čas,
ko volno spet rasti zasluti
po sebi – in ni mu več mraz?

DUŠA Kaj mar mi suha brajda, dom že ves nakazen?
Le kaj bi s samim rajem, če bi raj bil prazen?
Tu gledam le vse tiste, ki jih tukaj ni.
Čemú me vodiš znova na poti trpeče?
Kdor se spominja krajev izgubljene sreče,
odpira krste, da zre te, ki so prešli.

I.

Glej, zid je sivkast, streha rjava,
mraz malto je razjedel v prah;
med kamni temeljev pa trava
poganjata in vlažen mah.
Žlebovi nič več ne držijo,
dež skoznje si z umazanijo
utira sajaste poti
in po zidovih prazne hiše
v vijugah črne brazde riše –
kot skrb jih vdovam pod očmi.

Glej, pajek je prepredel dveri.
Negibno se tišče ob prag
in k njim se nič več ne nameri
v vesele gósti znan korak.
Od vrabcev okna že vsa bela
s tečajev so napol se snela
in v zid dregljájo venomer,
skoz okna, stolčena od toče,
pa lastovka cvrkutajoče
do gnezda šviga brez ovir.

In njeno živo ščebetanje,
 ki s ploščic dviga lahni puh,
 je glas edin, ki domovanje
 tihotno, z njim mi drami sluh.
 In težka senca prazne hiše
 pomikajoč ves dan se riše
 na trato, ki pred njo leži;
 ta senca mrtva, nema, toga
 edino je, vse, kar uboga
 ta hiša še lahkó rodi.

II.

O, Bog, naj izbledi ta hiša opustela!
 Pokaži mi jo takšno, kot bila je prej,
 takrat, ko je kot véliko srce drhtela
 od src veselih, ki utripala so v njej.

Ob uri, ko pred soncem rosa izgineva,
 te polknice so poodprle se na vrt,
 da zora v sobe je lahko s toploto dneva
 zanesla nočni vonj cvetočih naših trt.

Bilo je, kot da stene bi – kot da so žive –
 vsrkavale veselih trt mladostni dih:
 življenje rožnato bilo je in ganljive
 otroške glavice v okvirih okenskih.

Dih vetrca je punčkam mršil kodre plave,
 medtem ko v soncu so mencale si oči
 pa vriskale, da so odmevale dobrave
 in že k molitvi prvi ploskale z dlanmi.

In mati, ki je ob tem ljubkem vrišču vstala,
 se sklanjala je k punčkam v to in ono stran,
 in vtem, ko jim je nežno dlan ob dlan ravnala,
 učila jih besed, ki posvetijo dan.

Manj glaskov čuti je iz gnezda na poletje,
 ko lastovka, ki zgodnji žarek jo zbudi,
 pod stropom, ki še zmerom daje jim zavetje,
 mladičke, še brez perja, čivkati uči.

Hrup, ki po hiši iz miru ga dramí zarja,
škripánje pódnic, ko budi se služinčad,
in pes, ki laja ob odhodu gospodarja,
in hlipajoč berač na pragu hišnih vrat –

polnili so nov dan; a vmes so prstki urni
lovili se po notah vaj, da je klavir
odzvanjal po ušesih, kot cvrčijo murni
ob času žetve v razžarjen poletni mir.

III.

A ta živžáv iz leta v leto
pogrešil je kak glas, kak lep obraz;
za njim se okno, v žalni molk odeto,
zaprló je za večni čas.

Po vrsti so odšle neveste bele
za klicem zvestega srca,
na pragu z mamó se v solzàh objele
in poslovile od sestrá.

Potem med križe, kjer le jok se sliši,
odšla je krsta, dedek v njej;
potem še ena; in še dve; in v hiši
strt stárec hiral je poslej.

Potem naš dom drsel je neopazno
po bregu dni iz mraka v mrak.
Potem so vrata se zaprla v prazno,
koprive pa zarasle prag.

IV.

.....
.....

O, družina, skrivnost! o, srce vseh stvari,
kjer ljubezen, ki v slehernem bitju drhti,
si poišče svoj dom, da v njem zibelko greje!

O, ti, kaplja krvi, ki po žili sveta
zmerom plodno hiti od srca do srca,
da se v večne studence življenja razveje.

O, toplota srca, ki pod njim si spočet,
ki z odejico zibke pokrije te spet,
ko ledeni piš zim ti čez postelj zaveje!
O, okus, ki ga mleko dojenja pusti,
ki nam z ustnic še, ko že presahne, dehti!
O, ljubezen dveh rok, ki v objemu nas greje!

O, ti žarek neba v prvih ženskih očeh,
o, srca prvi plamen prižgan v mladih dneh,
o, poljub, ki po njem ti kri prvič zapolje!
O, ločitve, vrnitve, odhajanja v svet,
o, spomin, ki v nespečnih nočeh spet in spet
romaš v dom, ki je srcem odsotnim veselje!

.....

Ves svet izobči naj čenčača,
ki dom, družinski krog zavrača!
Sanjač o domu vseh ljudi
namesto matere objame
naj svoje stoične programe
brez duše, mleka in soli!

Kdor sam zavrže rodno ognjišče,
ta naj zaman po svetu išče
očeta miljeni smehlaj!
Vsak dom naj vanj led izžareva
in vekomaj naj brez odmeva
potika se iz kraja v kraj!

Naj – kot sršen, ki poln nemira
v osir na tujem zidu vdira –
po rodni grudi hrepeneč
preklinja zakon pradavnine:
naj zemlja hrani korenine,
da bi rodile zmerom več!

Naj sto pokopališč obišče
in tam zaman med kamni išče
grob, kjer pomôlil bi v spomin!
In naj – ko svoj priimek piše,
ne ve: je iz poštene hiše,
ali morda morilčev sin!

V.

O, Bog, Ti, ki te bolj srce kot um dojema,
daj, da nas tisti redki krog ljudi obda,
ki, v sreči in solzàh, kri zmerom jim razvne
žar ognja, ki je slutnja Tvojega duha;

kjer iz ljubezni svete
rojeno drobno dete
odrašča v gnezdecu otrok
od mleka prsi v leta,
ko znojni trud očeta
v dom nosi kruh, ki dá ga Bog;

kjer zbere se družina
zvečer okrog kamina
in šiva, plete v pozni čas . . .
O, vi, večeri sreče,
še zdaj iz vas leskeče
se mi v solzàh mnog mil obraz!

Da, vse vas vidim, o, pokojni dragi moji
med vrati in po oknih zbrane v ljubkih rojih!
Roké iztezam k vam, rad bi objel vas spet –
kot kdo, ki rad poljubil bi podobo živo,
ki mu gladina vode kaže jo varljivo,
pa željnim ustnicam poljub je kakor led.

Čemu si, Bog, nam dal spomin? Za pozabljenje?
Ne, dal si ga, da času vrnemo vse dni,
da onstran zopet v en sam večni tok spoji
preteklost in prihodnost, ki nam ga življenje
na pol, na »nikdar več« in »vekomaj«, deli.

Kaj mar preteklost, sladki Eden, ki poraja
 človeške duše, ni del večnosti brez kraja?
 Mar tam, kjer čas obstane, ni prisotno VSE?
 Se mar v naročju, ki se bomo vanj vtopili,
 ne bomo spet združili z vsem, kar smo ljubili?
 Pod streho, kjer ne manjka več nihčè?

Ti, ki si spletel gnezdeca iz nežne preje
 ljubezni, kjer se mladi rod na varnem greje,
 si jih zato, da v grob jih spremeniš?
 Mar nimaš kje, na kakšni svojih zvezd neštetih
 doline v senci, brega, ki se v soncu sveti,
 da gnezdeca po smrti spet zgradiš?

Ne večjih in ne lepših, le podobna, le enaka,
 kjer iz srca v srce ljubezen se pretaka,
 kjer streha vsem pod sabo nudi varen kot,
 kjer oče odloča, mati skuša vsem ustreči,
 kjer dedek sredi vnučkov se utaplja v sreči,
 ko vidi, da množi njegov se rod.

Ti, Oče, ki še lastovkam pustiš odpluti
 pod drugi nébes v ivjastih predzimskih dneh,
 kaj nimaš mar za svoje stvarce brez peruti
 kje v rajskih krajinah pripravljenih zavetnih streh?

Previdnost Božja, o, ti, mati vseh ljudi,
 kar v tvojem širnem domovanju jih vrvi,
 ki se smehljaš skoz iskre njihovih solza,
 o, pomni, da je naša Zemlja Tvoja hči
 in da je človek rojen od Boga.

JAZ Medtem, ko mi je duša pozabíla
 na čas, ki se v teh dneh še krajši zdi,
 se senca drage hiše raztegníla
 je preko hladne trate in poti.
 A njen pogrebni, blagi lik na travi
 mi bil je še v tolažbo, ko v sanjavi
 samoti dóma jokal sem potrt:

bila je, kot da angelček z ročico
bi segel v mojo zibko po plenico
in mi razpletel jo v mrtvaški prt.

Prevedel Janez Menart

OPOMBE:

Alphonse de Lamartine je bil rojen sicer v Macônu, 44 km jugovzhodno od Pariza. Pesem pa opeva hišo na bližnjem družinskem posestvu v naselju Milly, kjer je pesnik kot deček živel od svojega sedmega leta.

psalmodija – monotono petje, značilno za prebiranje psalmov. *David Savlu* – Savel je bil kralj Izraelcev. David, ki je pozneje postal njegov naslednik na prestolu, mu je v tolažbo in pomiritev pred spanjem prepeval blagoglasne pesmi. *punčkam* – Lamartine je imel pet sestic; vse so bile mlajše od njega. *besed, ki posvetijo* – jutranjih molitev. *neveste bele* – Lamartinove sestre so se poročile med leti 1813 in 1827. *potem se ena itd.* – pesnik misli najbrž na smrt matere in dveh sestra, ki pa sta umrli že poročeni. Lamartinov oče je zatem živel v hiši sam, vse do svoje smrti leta 1840. Pesnik je domačo hišo moral pozneje, leta 1860, zaradi dolgov prodati. *v teh dneh* – jesenskih, ko se dan zdi krajši.

Dr. Ivo
Fabinc

Pri koreninah sedanjosti 1492 – ob odkrivanju že odkritega

I. ZASTAVLJANJE VPRAŠANJ

Človeško je vprašati se o razlogih dogajanj na področju druge Jugoslavije, še posebej o razlogih vojaških spopadov, vprašati se zaradi sedanjosti in življenja v prihodnje.¹

Človeško je vedeti, da stopamo na vijugasto pot iskanja relativne resnice o zgodovini Balkana. Poudarjam besedo Balkan, ki si je pridobila zlovešč sloves kot označba za razumu težko dosegljivo vrsto obstoja, življenja in umiranja. Nikdar nisi dovolj daleč od njega, da bi se smel obnašati nezavzeto, da bi smel postavljati zidove na mejah, ki to niso.²

Kolikor je sodobnih držav na tem področju, toliko je spoznanjih in z znanstvenim prepričanjem potrjenih resnic o bistvovanju na Balkanu.³ Dodajmo tem resnicam še eno, ki ima prednost pred drugimi le v tem, da na svet prihaja med zadnjimi.

Resnica je odvisna tudi od načina zastavljanja vprašanj in od načina njihove obravnave.

Najbolj preprost in hkrati najbolj nezanesljiv je način v pojasnjevanju dogajanj iz sebe samih, iz sedanjosti. Brž ko se oziramo nazaj, pa je nezanesljiv vsak začetek, ki ga izberemo zaradi doktrinarne omejenosti ali neobvladovanja preteklosti. Koristno je, če sam tok razmišljanja opredelimo, ali bo šlo le za bežen pogled ali za ustavljanje na fenomenih tistih prostorsko in časovno določenih zgodovinskih obdobj, ki omogočajo zastavljanje in potem tudi razumevanje problemov. Pri tem nas bo empirija začasno zapustila v korist apriorno zastavljenih vprašanj, ki so rezultat predontološkega dela. Vse drugo je stvar intuicije in uspešnosti raziskovalnih postopkov.